

11.75x31.6	1	עמוד 13	מקור ראשון - יומן	03/02/2012	30677780-8
המרכז האקדמי למשפט ועסקי - 26330					

בועז סנג'רו

עסקות הטיעון כתעשיית הרשעות - גם של חפים מפשע

ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת עומדת לאשר הצעת חוק שתכשיר את השתלטות עסקות הטיעון על המשפט הפלילי, מבלי לקבוע את המנגנון המינימלי ההכרחי לשם מניעת הרשעות של חפים מפשע

הפלילי, שלפיו הרשעות השואר כדרך כלל לא יתגלו לעולם. הצעת החוק הישראלית מאכזבת מאוד. חרף השימוש בכיטי המעודן "הסדר טיעון", מבחינה מהותית זו הייתה ונותרה "עסקת טיעון". עסקות הטיעון השתלטו על ההליך הפלילי במדינת ישראל - ההערכה היא שבי"80 עד 90 אחוזים מהתיקים כלל לא מבררים את האשמה בדרך של הוכחות. בית המשפט העליון קיבל כנימוקים לגיטימיים מצד התביעה לעריכת עסקת טיעון לא רק את השאיפה לחסוך משאבים, אלא גם העדר ראיות מספיקות. אך כשאין ראיות, ייתכן מאוד שמדובר באדם חף מפשע. הפער הגדול שבין העונשים הדרקוניים הקבועים בחוק העונשין שירשנו מהמנדט הבריטי לבין העונשים שמציעה התביעה, עלול לפתות חפים מפשע להודות הוראות שואו באופן רציונלי לחלוטין. הצעת החוק עלולה להנציח את המצב הרע הקיים. היא קובעת שעל בית המשפט

1998 נעלמו 8 פאונד קוקאין מחדר שבו הוחזקו ראיות בלוסי אנג'לס. חוקר משטרה בשם רפאל פרו נתפס, ונחשד שגנב את החומר ומכר אותו. התביעה עשתה איתו עסקת טיעון, שבמסגרתה התחייב לחשוף את ררך פעולתה של היחידה המשטרתית המיוחדת שבה עבד. התברר שעשרות שוטרים עסקו באופן שיטתי בהפללת חפים מפשע, כשהם "שותלים" עליהם סמים ונשק. לעתים אפילו לא טרחו לשתול סמים או נשק, אלא רק העידו שקר במשפט, שכביכול מצאו אצל החשודים סמים או נשק. לעתים שיקרו שהחשודים הודו. לאחר חקירות שוחררו 156 אנשים שהורשעו בשיטה הזאת. הפרשה נודעה בשם פרשת רמפרט. פרשה אחרת היא פרשת טוליה - עיר קטנה בטקסס. טוכן משטרה בשם טום קולמן העיד בכמה משפטים ש-50 אנשים שונים מכרו לו סמים. בכמה מהמשפטים ידעו בתי המשפט שלא לקבל את עדויות

81 אחוזים מהמורשעים בטעות הודו בעסקות טיעון. האם טעו? לא בהכרח. העונש הממוצע למי שהודה הודאת שואו בעסקת טיעון היה 4 שנות מאסר. העונש הממוצע של מי שעמד על חפותו היה 51 שנות מאסר

לוודא אך ורק שהנאשם הבין את תוכן העסקה ושהורה מרצונו. בעיה קשה אחת היא שאין ררך פלא לוודא שההודאה הייתה מרצון. כולם לוחצים על הנאשמים להודות - תובעים, שופטים ואפילו סנגורים. בעיה קשה עוד יותר היא שהצעת החוק כלל לא דורשת שבית המשפט ינסה לוודא שההודאה אמיתית (!). אמנם אין לצפות להוכחה מעבר לספק סביר במסגרת עסקת טיעון, אך חייבים לקבוע בחוק שתיק החקירה של המשטרה והתביעה יועבר לבית המשפט ויהיה עליו לבחון האם יש ראיות שלכאורה מוכיחות שהנאשם אכן עבר את העברה. אחרת - תימשך תעשייה שלמה של הרשעות ללא הוכחות, הן של אשמים והן של חפים מפשע. שיקול הרעת השיפוטי לדחיית עסקת טיעון הוא מצומצם מדי, ושיקול הרעת של התביעה להתקשר בעסקת טיעון הוא רחב מדי. קיימת אפילו תופעה של ניפוח כתבי אישום לשם השגת עסקאות מסוימות. זוהי בעצם סחיטה. הצעת החוק כלל לא מנסה למנוע זאת. אם לא יוכנסו בה השינויים ההכרחיים, ובמיוחד חובת עיון של השופט/ת בתיק החקירה כדי לוודא שלפחות לכאורה נראה שיש הוכחות לכך שהנאשם המסוים עבר את העברה המסוימת שבה הוא מודה במסגרת עסקת הטיעון, עריף בלעדיה. ●

השקר של קולמן? באף אחד. כולם הורשעו. רק לאחר שבררך נס נחשף שקולמן עצמו היה פושע ורמאי שהעיד עדויות שקריות, המורשעים זוכו ושוחררו. בפרשת רמפרט וטוליה יחדיו היו כ-200 הרשעות של חפים מפשע וזהו כביס נתונים חדש למחקר. למשל, אפשר ללמוד ממנו שהמערכת המשפטית לא יודעת לסנן עדויות שקר. פרשות רמפרט וטוליה מוכיחות שהמצב שיוצרות עסקות הטיעון קשה. 81% מהמורשעים בטעות הודו בעסקות טיעון. האם טעו? לא בהכרח. בפרשת טוליה, העונש הממוצע למי שהודה הוראת שואו בעסקת טיעון היה 4 שנות מאסר. העונש הממוצע של מי שעמד על חפותו היה 51 שנות מאסר. המערכת מטילה מעין קנס כבר על ניהול משפט - מענישים בחומרה את מי שעומד על חפותו, וכך רוחפים את רוב הנאשמים להודות. עסקות הטיעון הן גולם שקם על יוצרו, המאפשר הרבה יותר תיקים פליליים מבעבר, עד כדי "over-criminalization" - עודף פליליות. את כל תחומי החיים מבקשים להסדיר דווקא באמצעות המשפט הפלילי, שבמקורו נועד, כמובן, לתופעות האנטי-חברתיות המסוכנות יותר. בחדיג של פרשות שהתפרצו - כגון טוליה ורמפרט - עסקות הטיעון משרתות את "עקרון התאונת הנסתרות" של המשפט